

A kolostor területén a leletanyag zöme 12–13. századi házi kerámia volt, főleg fazéktöredékek, valamint – a korábbi évekhez képest – nagy mennyiségű, ételhulladékból származó állatsont. A szemetes-omladékos rétegből 2 szlavón báni dénár, vaskések, kulcsok, sarkantyú, egy majdnem ép olló, több díszített csont nyéltöredék és egy csontos öv szíjvége, emellett néhány darab 13–14. századi festett asztali kerámia is napvilágra került.

Munkatársak: Patton Gábor régész; Horváth Zsuzsanna, Magyar Zoltán, Óvári Viktória, Szilágyi Olivér Csaba, Zala Sarolta egyetemi hallgatók. A feltárást önkéntes munkájával, szakmai tanácsaival segítette Komiáti Józsefné, Kováts István, Szalai Gábor. Konzulens: Buzás Gergely.

BORUZS KATALIN

135. Medina, Halom (Halmi-dűlő) (KÖH 23179)

(Tolna megye) V?

A Wosinsky Mór Megyei Múzeum a Honvédelmi Minisztérium Fegyverzeti és Hadbiztosági Hivatallal a NATO Biztonsági Beruházási Program 5A0044 képességsomag 3WII7004 projekt Medina radarhelyszín megvalósítása érdekében, régészeti megfigyelés biztosítása tárgyában kötött 67003/12-60/19. beszerzés azonosítójú vállalkozási szerződés alapján, a kivitelezéssel párhuzamosan, 2012. július 10.–2013. szeptember 23. között a lelőhely területén összesen 12 alkalommal régészeti szakfelügyeletet végzett.

A földmunkák során általánosságban megfigyelhető volt, hogy a laktanya területén, a halom környezetében az egykori felszín csak kis foltokban maradt meg eredeti állapotában. A teraszos területrendezések során jelentős rétegelszedéseket, illetve feltöltéseket végeztek. Szakfelügyeleti szemléink során erre külön is figyelemmel voltunk, hiszen a földmunkák közvetlenül a területnek is nevet adó, feltehetően kora vaskori halomsír közvetlen környezetében folytak. A kurgánt a K-i oldalán erősen megfaragták, egy betonbunkert építettek bele. D-ről és É-ről pedig rámpát töltöttek hozzá, hogy a lokátor fel tudjon állni a tetejére. A Ny-i oldalán egy kis szakasz érintetlen maradt, itt a halom lábánál húzott árokban jól látszott a feltöltés indulása. A további esetleges kutatások szempontjából fontos megfigyelés, hogy a halom feléig beásott bunker alja nem éri el az eredeti talajszintet.

A régi technika hadrendből való kivonása után a nyilvánított kurgánra épített, a továbbiakban nem használt katonai létesítmény szerepét veszti, ezért fontos lenne a hatályos jogszabályok alapján a régészeti és természetvédelmi védettségű, a helynek is nevet adó tájképi jelentőségű halom közvetlen környezetének megkutatása, vagy legalább eredeti állapotra való visszaállítása, az ehhez szükséges lépések megtétele a tulajdonos és az örökségvédelmi hatóságok részéről.

SZABÓ GÉZA

136. Medina, Kápolna-pusztá (KÖH 84069)

(Tolna megye) Ró, Á, Kk

Február 21-én lakossági bejelentésre helyszínelést végeztem Medinától D-re kb. 1,5 km-re, egy közvetlenül a Sió töltése mellett fekvő, É–D irányú, egykor három oldalról víz által övezett félszigeten. Ennek ÉK-i, legmagasabb részén, kb. 10×10 m-es

területen nagy sűrűségben található kiszántott téglá és habarcs-törmelék (kő csupán egy-két darab fordul elő). Az épülettől K–DK-re, a K felé elég meredeken lejtő domboldalon 20–30 m hosszan, kb. 15–20 kiszántott sír maradványa hevert a felszínen, néhol antropológiai rendben, legalább 6–7 összetört koponyával. A falu helye innen 300–350 m hosszan követhető D felé a hosszúkás dombon. A leletek között Árpád-kori és későközépkori darabok mellett néhány római töredék is előfordul. A lelőhely kétségtelenül a középkori Kápolna faluval azonos.

K. NÉMETH ANDRÁS

137. Megyaszó, Halom-oldal dűlő (KÖH 90037)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) B

A Takta-víz Kft. által tervezett Megyaszó öntözésfejlesztés–Harangod-éri I. sz. tározó kapacitásbővítése, II. és III. sz. tározó és a III. sz. tározót a Hernád folyóból tápláló töltővezeték létesítése projekthez kapcsolódóan a miskolci Herman Ottó Múzeum részéről 2013. augusztus 1-jén került sor régészeti megfigyelésre. A Múzeumot Hajdú Melinda és Gregóczki Gergő képviselték.

A beruházás része a község ÉNy-i határában, a Megyaszó és Szentistvánbaksa közötti műút Ny-i oldalán, a Baksa-halom (halomok) és az aszfaltút között fekvő területen található Halom-oldal dűlő nevű határrészben, egy ÉNy–DK irányban futó, 30 cm széles árok. Az árkot a Múzeum és a beruházó között korábban létrejött szóbeli megállapodás értelmében a régészeti megfigyelés elvégzéséig a beruházási mélység (3 m) helyett csupán a sárga altalajig (50–60 cm) mélyítették. A nyomvonal ÉNy-i (a Baksa-halom felé eső) részében régészeti objektum nem jelentkezett, ám a DK-i (az aszfaltúthoz közelebb eső) szakaszokon az árokásás során 3 késő bronzkori urnasírt és több késő bronzkori településobjektumot is átvágtak. Az érintett nyomvonalszakaszon a beruházás folytatását a régészeti feltárás elvégzéséig felfüggesztettük.

A régészeti megfigyelés keretében történő bontómunkára, Király Ágnes megbízott régész vezetésével, 2013. augusztus 6–7-én került sor. Az első napon a beruházó által biztosított munkagép segítségével az árokban észlelt régészeti jelenségek köré kis méretű szelvényeket nyitottunk, és megkezdtük az objektumok feltárását. A nyomvonal DK-i részén fekvő, már bolygatott S1 és S2 urnasírok körül a szelvények kialakításakor 6 újabb, 30 cm mélyen fekvő temetkezés (S7, S11–13, S16, S17) és 3, beásás nélkül bizonytalanul értelmezhető leletkoncentráció (S8–10, talán bolygatott urnasírok, vagy egy gödör maradványai) került elő. Az S3 szórt hamvas/bolygatott urnasír gépi rábontásakor további régészeti jelenséget nem észleltünk.

A megfigyelés során előzőleg dokumentált, a temetkezés-től ÉNy-ra előkerült 3 településobjektum közül egyről (S5, cölöphelynek feltételezett folt) kiderült, hogy természetes jelenség, a humuszolás után további nyomát nem észleltük. Az S4 objektum egy késő bronzkori leletanyagot tartalmazó, kiöblösödő tárológödörnek, míg a műüttől távolodva az utolsó régészeti jelenség (S6) pedig egy rendkívül széles és mély ároknak bizonyult. A gödröt teljesen feltártuk, az árkot a beruházás nyomvonalában megkíséreltük átvágni, azonban a második nap estéjére is csupán a K-i szélét sikerült megtalálni. Idő hiányában csak a beruházási mélységig, azaz 3 m-ig bontottuk ki, a betöltésből szórványos késő bronzkori leletanyagot gyűjtöttünk.

2013. augusztus 7-én a munkaterületre kiérve észleltük, hogy a régészeti pozitív árokszakszakokon kívül előző este folytatódott az árok beruházási mélységre való mélyítése, melynek következtében az S6 ároktól ÉNy-ra újabb régészeti jelenségeket dokumentáltunk. Elsőként egy nagyjából 3 m-es szakasz DK végénél kezdtük meg a gépi rábontást, ahol a kitermelt földben a sárga altalajtól eltérően barnás-fekete humuszt észleltünk. Az altalaj a beruházási mélységet elérve sem jelentkezett, a fekete humuszszerű betöltésben elvett paticsrögöket figyeltünk meg, régészeti leletanyagot azonban nem tudtunk belőle gyűjteni. A jelenségről fényképeket készítettünk, a szelvényt bemértük, de azt nem sikerült meghatározni, hogy természetes vagy mesterséges jelenséggel állunk-e szemben. Ettől az anomáliától ÉNy-ra 2 újabb gödör (S14 és S15) került elő, feltjük a barnás talajban csak majdnem 3 m mélyen jelentkezett. Ezeket idő hiányában – és mivel a beruházás tovább már nem bolygatta őket – lefotóztuk, a feltok szélét bemértük.

Az urnasírokat a második nap végére teljesen feltártuk, dokumentáltuk (a dokumentáció során fotogrammetriát alkalmaztunk), majd a többé-kevésbé egész edényeket *in situ* kiemelve a múzeumba szállítottuk. Kibontásukra itt nyugodt körülmények között, 2013. augusztus 30–31-én került sor. A legtöbb sírban a – valószínűleg felnőttekhez tartozó – maradványokat egy-egy nagy méretű, bikónikus edénybe helyezték, amelyet egy tállal borítottak le. Az urnákba, rendszerint a hamvak tetejére, két esetben pedig az urnán kívülre 1-2 kis méretű bögrét, az urna mellé további mellékletként, ill. hamvvederként pedig kisebb korsót, tálát vagy törött, bikónikus edényt helyeztek. Két sírba (S12 és S13), a hamvak között felismerhető csontok alapján, gyermekeket temethettek, a maradványokat pedig egy bögre kíséretében egy-egy kis méretű tálba helyezték. A hamvak között viseleti elemek két esetben kerültek elő: az S1 sírban 0,5–1 cm-es kerámiagyöngyöket és egy bronzhuzalból tekercselt, nyitott gyűrűt (ún. *Noppenring*), az S7 sírban pedig egy bronzspirált találtunk.

KIRÁLY ÁGNES

138. Mezőcsát, Orosz-domb (KÖH 62752)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) B

A BORBAS (Borsod Region Bronze Age Settlements) Projekt keretében Prof. Kalis Joop Institut für Archäologische Wissenschaften, Goethe-Universität Frankfurt am Main nyugalmazott professzora pollen-mintavételezés céljából talajmintákat mélyített a lelőhelytől ÉNy-ra levő lefűződött patakmederben illetve a falu É-i végénél a még élő vízfolyás partján.

PUSZTAINÉ FISCHL KLÁRA

139. Mezőkövesd határa

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Ő, R, Sza

A Mezőkövesd II. – kavics védőnevelő bányatelken (0264/15 hrsz.) bányászati tevékenység végzése c. beruházás örökségvédelmi hatástanulmányának készítése kapcsán 2013. március 4-én tartottunk terepbejárást. Ennek során az alábbi lelőhelyeken jártunk.

Gazdaszomorító (KÖH 16097): A Pusztai Tamás által 2000-ben már kutatott, ismert rézkori lelőhely kiterjedését pontosítottuk.

Halom-oldal 2. lh. (KÖH 90297): Egy további őskori és szarmata telepet határoltunk le Mezőkövesdtől D-re, légvonalban kb. 2 km-re, a Halom-oldal elnevezésű határrészben, amely egy É–D irányú dombháton húzódik.

L. HAJDÚ MELINDA

140. Miklósi, Belső-Pernec (KÖH 30410)

(Somogy megye) Ő, Kő

A Tabi kistérségekben a szélessávú optikai körzethálózat fejlesztéséhez készült előzetes régészeti dokumentáció részét képező terepbejárást 2013. június 18–20. között végezték el az MNM NÖK munkatársai. A vizsgálat a tervezett nyomvonal tengelyétől mintegy 50-50 m széles sávban történt, mely 8 régészeti lelőhelyet érintett. Ennek során hitelesíteni tudtuk a Miklósból Bedegkérre vezető dűlőúttól É-ra, a Pernec-patak jobb oldali teraszán fekvő nagy kiterjedésű, É–D-i irányú lelőhelyet. A területen kukorica- és napraforgótábla volt, melyben közepes megfigyelési körülmények között tudtunk terepet járni. A vizsgálható kukoricatábla vége a talajcsövezeti területet kísérő facsoportnál ért véget. A lelőhely folytatódik a facsoport után is a napraforgótáblában. Ezen a részen intenzívebb az őskori, a facsoporttól a dombháton felfelé vezető bejárat kukoricatáblában pedig a középkori leletanyag. Mostani eredményeink alapján úgy tűnik a lelőhely jóval nagyobb kiterjedésű D-i irányban, mint azt a korábbi adatok mutatták, és a földút mindkét oldalán jelentkezik.

Munkatársak: Faiszt Szabina, Nagy Mónika, Skriba Pál, Spolár Erika, Vágusz Anina technikusok.

TOKAI ZITA MÁRIA

141. Mindszent, Szegvári út, Szőlőpart (KÖH 17105)

(Csongrád megye) U, Sza, A

A Móra Ferenc Múzeum 2013. május 6–7-én a Mindszent 62. lelőhely területén családi ház építéséhez kapcsolódó földmunka során régészeti próbafeltárást végzett. A munkálatok folyamán a nyilvántartott régészeti lelőhely K-i szélénél egy 0,4 m szélességű, 0,8 m mélységű, összesen 30 m² felületű alapozási árkot ástak ki.

A bontási (humuszos) munka során az alapozási árok alján két különböző ponton embercsontok (koponyatöredékek) kerültek elő; az árok egyéb kiásott részein régészeti érintettséget nem tapasztaltunk. Feltártuk az árok alján felfedezett, valamint az árok falán túlnyúló emberi vázakat. A mellékletek (egy pár kiszombori típusú, nagy gömbös, ezüst fülbevaló, 1. sír) alapján mindkét női sír a kora avar kor végére keltezhető. Különlegesnek mondható a 2. sírből előkerült egyenlő szárú ólom mellkereszt. A sírok betöltéséből kis mennyiségben, másodlagos pozícióban középső újkőkori (a szakálhádi csoporthoz tartozó) és római kori (szarmata) kerámia került elő. Mivel a temető feltételezhetően a feltártnál nagyobb méretű (soros vagy szórványos), ezért a lelőhely kiterjedését K-i irányba enyhén bővítettük.

Munkatársak: Haraszi László, Szarka József régész, Füvesi István, Murinyi Attila régésztechnikus.

BEDE ÁDÁM